

його обмеження. Тільки у випадку дотримання визначеної КПК України процедури всі обмеження можуть мати легітимну основу, а їх результати використовуватися для доказування обставин кримінального провадження. [3, с. 17].

Проте, суспільні виклики, з якими може зіштовхуватися правова система України повинні враховуватися і в цьому виді державно – правової діяльності. Одним з таких викликів є запровадження в Україні воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (станом на 04 жовтня 2021 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Погорецький М. А. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно – розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення / Погорецький М., Сергєєва Д. // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) — Міжвідомчий науково–дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при Координаційному комітеті по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю. — 2014 №2. — С. 137–141.

3. Черноус Ю.М. Слідчі дії: поняття, сутність, напрями розвитку та удосконалення: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. НАВСУ. К., 2005. 17 с.

Устимчук Владислава Петрівна,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ №1 Національної
академії внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ОПЕРАТИВНИХ ТА ІНШИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

На початку третього тисячоліття в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції перед Україною постає комплекс надзвичайно актуальних проблем протистояння сучасним викликам і загрозам, зокрема виявам організованої й професійної злочинності, на ефективність розв'язання яких впливають політична нестабільність, незавершеність економічних реформ, значна міграція і маргіналізація населення унаслідок тривалої збройної агресії та інші об'єктивні чинники [1, с. 8].

В умовах зміни парадигми кримінального провадження, правового статусу його учасників, форм досудового розслідування та правосуддя загалом застосування суто «традиційних» тактичних прийомів виявлення та документування діяльності найбільш небезпечних виявів організованої та професійної злочинності є недостатнім. На рівні та якості функціонування підрозділів кримінальної поліції за сучасних умов, на думку опитаних практиків, поміж іншого позначаються такі об'єктивні чинники: перехід від «силових» способів учинення злочинів до «інтелектуальних» з використанням злочинними угрупованнями сучасних досягнень науки й техніки (78 %); приховування діяльності організованих груп і злочинних організацій корумпованим чиновництвом різних гілок влади (72 %); поширення зв'язків організованої злочинної діяльності на міжрегіональному й міжнародному рівнях (69 %). З огляду на показники офіційної статистики Офісу Генерального прокурора за 2017–2021 рр.¹, помітною є тенденція до зростання кількості виявлених організованих груп і злочинних організацій: 2016 року – 136, 2017-го – 210 (+35,2 %), 2018-го – 288 (+27 %), 2019-го – 293 (+1,7 %), 2020-го – 377 (+22,2 %), 2021-го – 499 (+24,4 %) [2, с. 6].

Ураховуючи те, що Україна стала об'єктом зростаючої зацікавленості міжнародних злочинних угруповань (зокрема, у сферах відмивання «брудних» грошей, незаконної міграції, торгівлі людьми, зброєю, небезпечними матеріалами, наркотичними речовинами тощо), то вирішення Україною важливих соціально-економічних, політичних та інших завдань практично неможливе без її участі в міжнародному співробітництві в боротьбі зі злочинністю, у діяльності міжнародних правоохоронних організацій. З огляду на це, участь нашої держави у міжнародній співпраці у галузі протидії злочинності, на основі норм і принципів міжнародного права, є досить важливою. Цілком зрозуміло, що таке співробітництво України з країнами світу, міжнародними організаціями є вагомим умовою успішного вирішення багатьох проблем не лише зовнішньополітичного, зовнішньоекономічного, а й внутрішнього характеру [3].

За класифікацією ООН, легалізація (відмивання) злочинних доходів як складник економічної злочинності займає перше місце. З огляду на це легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, сьогодні є не лише негативним соціально-економічним явищем, а й системною загрозою, що становить серйозну небезпеку для сталого розвитку національної економіки та негативно позначається на рівні життя населення. Такі тенденції, що притаманні сучасному світові, актуалізують самостійний напрям дослідження в

галузі державного управління, пов'язаний із запобіганням та протидією легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Сучасний вектор розвитку державної політики вимагає її наукового обґрунтування та вирішення низки проблем, серед яких вагомим місцем належить підвищенню ефективності державної політики запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, як фактору забезпечення національної безпеки України [4].

Особливої актуальності для діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів у протидії «відмиванню» коштів від наркобізнесу набувають: ефективна взаємодія з правоохоронними органами іноземних держав і міжнародними організаціями (у межах компетенції; плідна співпраця з Державною службою фінансового моніторингу України щодо використання можливостей Єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; система якісної підготовки фахівців за державним замовленням у рамках спеціалізації «Облік та аудит», «Фінанси» тощо [5].

Виходячи з викладеного вище, В. Л. Гончарук відзначає такі основні причини, які знижують ефективність національної системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, необхідно зарахувати:

- 1) недостатню пошукову активність відповідних підрозділів фінансової розвідки;
- 2) недостатню професійну підготовку осіб, які відповідають за організацію заходів із протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- 3) проблеми під час взаємодії й координації дій на міждержавному рівні, а також недостатнє матеріально-технічне забезпечення цього різновиду правоохоронної діяльності;
- 4) законодавчі прогалини, які дозволяють особам уникати відповідальності за вчинені суспільно небезпечні діяння [6].

Зважаючи на наявність проблем із фінансовою безпекою в Україні взаємодія з міжнародними регуляторами, які здатні протидіяти процесам легалізації коштів, зароблених незаконним шляхом, на сьогодні набуває особливої актуальності. Варто зазначити, що діяльність таких впливових світових організацій, як ООН, МВФ, Світовий банк, Інтерпол, що функціонують з метою вирішення глобальних економічних, соціальних, політичних питань, дедалі частіше зосереджують свою увагу на аспекті економічної безпеки та

фінансового моніторингу. Для боротьби з нелегальним обігом фінансових потоків створюються спеціальні міжнародні організації. Їхня діяльність спрямована на моніторинг нелегальних фінансових потоків та оцінку ризиків легалізації коштів у тій чи іншій країні. За результати перевірок формуються відповідні списки, наприклад, з аналізом стану фінансової безпеки, рівнями ризиків. У разі потрапляння до чорного списку значно знижується рейтинг країни, а відповідно й довіра контрагентів-нерезидентів, що здійснюють будь-яку фінансову діяльність на території такої країни. Найбільш впливовими організаціями в цій сфері та відповідно цілями їхньої діяльності є:

- FATF – створена для оцінки поточних результатів співпраці із запобігання витоку-ристанню банківської системи та фінансових установ для відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом, та розгляду можливості прийняття додаткових превентивних заходів у цій сфері;

- Moneyval – спеціальний комітет експертів ради Європи із взаємної оцінки заходів щодо протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, який створений для здійснення незалежного та загального аналізу боротьби з легалізацією кримінальних коштів;

- Базельський комітет – основними принципами комітету є ефективний банківський нагляд, який охоплює широке коло питань, включаючи протидію відмиванню доходів, передбачає перевірку органами банківського нагляду наявності в банку адекватних регламентів, положень та інструкцій;

- Вольфсберзька група – розробка та дотримання 14 принципів боротьби із незаконними банківськими установами в приватному банківському секторі щодо відмивання доходів у банках-кореспондентах, які регламентують встановлення і підтримку банківських кореспондентських відносин у світовому масштабі;

- Європейська рада із системних ризиків – відповідальна за макропруденційний нагляд за фінансовою системою ЄС з метою запобігання або зменшення системних ризиків для фінансової стабільності в ЄС, що виникають у процесі розвитку фінансової системи, і, беручи до уваги макроекономічні тенденції, уникати періодів поширення фінансових дисбалансів;

- Європейська система фінансового нагляду – здійснює узагальнення правил нагляду, розроблення технічних стандартів, інструкцій і роз'яснень, які можуть бути використані національними регуляторами й урядами в процесі прийняття регуляторних рішень [7].

Отже, необхідно зауважити, що міжнародне співробітництво України зводиться не лише до здійснення практичних заходів для

розкриття злочину, розшуку і видачі злочинців зацікавленій державі. Важливим чинником ефективної протидії будь-яким проявам злочинності є налагодження співпраці між державами щодо обміну досвідом; проведення наукових досліджень; надання професійно-технічної допомоги; обміну й навчання фахівців у міжнародних і національних центрах тощо [2; 8]. Обґрунтовано пріоритетні напрями вдосконалення державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, а саме: вдосконалення правового механізму профілактики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (розробка та прийняття відповідного закону); вдосконалення організації національної системи фінансового моніторингу та механізму взаємодії її учасників (підвищення якості інформаційно-аналітичного забезпечення системи фінансового моніторингу, деталізація порядку надання інформації суб'єктам державного фінансового моніторингу, посилення взаємодії органів державної влади – учасників національної системи фінансового моніторингу і суб'єктів первинного фінансового моніторингу); налагодження механізму міжвідомчого співробітництва (між Держфінмоніторингом та правоохоронними органами, правоохоронними органами та судовою гілкою влади, вітчизняними правоохоронними органами та правоохоронними органами інших держав); оптимізація ризик-орієнтованого підходу для ефективного спрямування ресурсів у національній системі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом (здійснення національної оцінки ризиків для окремих секторів фінансової системи, розширення критеріїв ризиковості здійснення процесу легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом); запровадження показників, які характеризують ефективність антилегалізаційної системи фінансового моніторингу; створення єдиного електронного реєстру «рахунків клієнтів банків»; ідентифікація та структуризація керівних документів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом [4].

Список використаних джерел

1. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.
2. Павленко С.О. Основи оперативно-розшукової тактики: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 624 с.

3. Войціховський А. В. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю як пріоритетний напрямок зовнішньої політики України. Право і безпека. 2010. № 3 (35). С. 10–15.

4. Баранов Р.О. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом : дис. ... канд. юрид. наук : 25.00.02. Київ, 2018. 310 с.

5. Буткевич С. А. Роль і місце підрозділів кримінальної міліції у боротьбі з використанням коштів, здобутих від наркобізнесу. Діяльність підрозділів кримінальної міліції: сучасний стан та перспективи вдосконалення: тези доп. та повідомл. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 12 квіт. 2013 р.). Львів: ЛьвДВС, 2013. С. 36.

6. Гончарук В. Л. Кримінологічні засади запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 5(40), 2021. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/945/1311>.

7. Леонов С. В., Бойко А. О., Боженко В. В., Лучко І. В. Роль та значення національної системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, у сучасних умовах розвитку фінансового ринку України. Проблеми і перспективи економіки та управління. No 3 (19), 2019. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/195880/196184>.

8. Севрук В. Г. Міжнародне співробітництво оперативних та інших підрозділів правоохоронних органів під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2021. № 2. С. 80–89.